

for “journalists”, and topics for comments for “active listeners” were provided. For this purpose, the stages of students’ and teacher’s activities were described and the structure of the fragment of the practical lesson using the press conference method was presented.

Key words: development of higher medical education in Ukraine, higher medical education institutions, training of nurses, press conference method, method of working in small creative groups, interactive learning technology, communicative interaction of teachers and students, independent work of education applicants.

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.91.46>

Смирнова І. М., Корняк В. С., Мацько В. В.

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА: ВИКЛИК СЬОГОДЕННЯ ЧИ НАВЧАННЯ ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ

В статті автори дають характеристику поняттю цифрова компетентність та за допомогою опитування встановлюють рівень цифрової компетентності викладачів. На основі аналізу наукових джерел встановлено, що сукупності знань, умінь, здібностей та інших факторів застосування цифрових, інформаційно-комунікаційних технологій вкрай важливі для професійного розвитку викладача. Адже створення та поширення цифрових ресурсів, керування та організація в освітньому процесі цифрових технологій є необхідністю в умовах сьогодення. Глобалізація, структурні зміни на ринку праці та швидкий розвиток нових технологій вимагають від викладачів розвивати та оновлювати навички протягом усього життя. Авторами зауважено, що цифрова компетентність передбачає впевнене критичне використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі для створення, обробки, обміну інформацією при спілкуванні зі здобувачами, а центральною опорою професійного розвитку викладачів закладів вищої та передвищої освіти є безперервне навчання, пошук розвитку педагогічних компетенцій у всіх її вимірах.

Для визначення рівня цифрових компетентностей, авторами було проведено опитування в закладах вищої та передвищої освіти серед педагогів, викладачів та науково-педагогічних працівників. Інструментом, використаним для цього дослідження був опитувальник, створений в Google Form та адаптований під респондентів Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія», Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С.Макаренка та Львівського національного університету імені Івана Франка. Всього в опитуванні взяли участь 87 респондентів.

За результатами опитування встановлено, що більшість респондентів вважають, що добре вміють обробляти, шукати і фільтрувати дані, інформацію та цифровий контент; переважна більшість викладачів вміє працювати з цифровими платформами та ресурсами, редагувати їх та поєднувати роботу між ними; в цілому викладачі показали своє позитивне сприйняття в розділі безпеки цифрової компетентності.

Ключові слова: цифрова компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, освітні виклики, заклади освіти, навички, опитування.

Нові інформаційно-комунікаційні технології сприяють цифровій трансформації в освіті, а цифрова компетентність набула великого значення в освітньому контексті, будучи однією з ключових компетенцій, якими викладачі повинні оволодіти в умовах сьогодення. Цифрова грамотність ніколи не була такою важливою, як у сучасному світі, що все більше цифровізується.

Медіа та інформаційний ландшафт, що швидко змінюється, разом із великою кількістю онлайн-медіа-платформ і джерел інформації вимагають, щоб люди були не лише впевнені, але й обізнані та критично ставилися до цифрового світу.

Велике коло різноманітних питань цифровізації, роботи з ІКТ в закладах вищої та передвищої освіти висвітлено в працях вітчизняних дослідників: О. Спіріна, Л. Карташової, В. Бикова, К. Осадчої, Г. Ткачук, Т. Сорочан, В. Олійника, А. Квятковської, С. Сисоєвої та ін.

Як стверджує науковець М. Дюран «цифрова компетентність означає володіння набором навичок і поглядів, що охоплюють як технічні аспекти, так і складний ступінь багатогранної грамотності. Ця грамотність означає здатність мати доступ, ідентифікувати, розуміти, створювати, передавати та обчислювати дані з різних джерел [7].

Мета статті полягала в аналізі цифрової компетентності викладачів, педагогів, наукових співробітників в закладах вищої та передвищої освіти.

Держави та інституції реагують, щоб забезпечити якість освіти та прискорити прогрес до Цілей сталого розвитку (ЦСР), які були представлені Організацією Об'єднаних Націй і спрямовані на досягнення кращого та більш сталого майбутнього для всіх. Щоб підтримати стійку та ефективну адаптацію систем освіти та навчання, Європейський Союз випустив план дій цифрової освіти (2021–2027), який

зосереджений насамперед на сприянні розвитку високоефективної екосистеми цифрової освіти та вдосконаленні цифрових навичок і можливості для цифрової трансформації [5]. План дій цифрової освіти (2021–2027) – це оновлена політична ініціатива Європейського Союзу (ЄС), яка визначає спільне бачення високоякісної, інклюзивної та доступної цифрової освіти в Європі та спрямована на підтримку адаптації освіти та навчання систем держав-членів до цифрової епохи. План дій, ухвалений 30 вересня 2020 року, є заклик до активнішої співпраці на європейському рівні в галузі цифрової освіти, щоб подолати виклики та можливості, пов'язані з пандемією COVID-19, а також представити можливості для освітньої та професійної спільноти (викладачів, студентів), політиків, академічних кіл та дослідників на національному, європейському та міжнародному рівнях [3].

Саме завдяки міжнародній взаємозалежності в контексті глобалізації та викликаного цим конкурентного тиску, наявність цифрових навичок є основною вимогою для розвитку суспільства, орієнтованого на майбутнє. Зміна профілів вимог для існуючих професій відкриває можливості для цифрових кваліфікованих працівників у поєднанні з постійною потребою в підвищенні кваліфікації. Ключовими факторами успішної цифрової трансформації є освіта та людський капітал, які є основою для цифрових навичок, необхідних в майбутньому.

Глобалізація, структурні зміни на ринку праці та швидкий розвиток нових технологій вимагають від нас розвивати та оновлювати навички протягом усього життя. Критичне мислення, медіаграмотність та комунікативні навички є одними з навичок, необхідних для того, щоб орієнтуватися в нашому дедалі складнішому світі. А цифрові навички, поряд з грамотністю, математикою та природничими науками є основою для навчання впродовж усього життя [2].

Освіта та навчання відіграють вирішальну роль у формуванні в громадян навичок критичного мислення, необхідних для винесення суджень в онлайн-світі, беручи до уваги його особливі явища, пов'язані з наявністю алгоритмів, «інформаційних бульбашок» і «ехо-камер». Щоб забезпечити ефективний розвиток цифрової грамотності та боротися з дезінформацією через процес навчання, викладачі потребують додаткової підтримки за допомоги, в поєднанні з практичними порадами.

У травні 2018 року Рада Європейського Союзу прийняла рекомендацію [2] щодо ключових компетенцій для навчання впродовж життя. Рекомендація визначає вісім ключових компетенцій, необхідних громадянам для самореалізації, здорового та сталого способу життя, працевлаштування, активної громадянської позиції та соціальної інтеграції. Рекомендація є довідковим інструментом для зацікавлених сторін у сфері освіти та навчання. Це встановлює спільне розуміння компетентностей, необхідних сьогодні та в майбутньому. Довідкова основа представляє успішні способи сприяння розвитку компетентності за допомогою інноваційних підходів до навчання, методів оцінювання або підтримки педагогічного персоналу. Відповідно цій рекомендації ключові компетенції – це поєднання знань, навичок і ставлень [2]:

- Знання. Складаються з понять, фактів і цифр, ідей і теорій, які вже є усталеними і підтримують розуміння певної сфери чи предмета.

- Навички. Вміння визначаються як здатність здійснювати процеси та використовувати наявні знання для досягнення результатів.

- Ставлення. Описує схильність і спосіб мислення діяти або реагувати на ідеї, людей чи ситуації.

Цифрова компетентність є багатофункціональною, належить до трансверсальних, здатних забезпечувати «трансфер навчання» через інтеграцію знань, навичок і метакогнітивних здібностей особистості задля вирішення ситуацій реального життя, та орієнтує на безперервне навчання [6].

Тобто, узагальнюючи вищесказане, автори можуть стверджувати, що цифрова компетентність передбачає впевнене критичне використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі для створення, обробки, обміну інформацією при спілкуванні зі здобувачами.

Авторами було проведено опитування в закладах вищої та передвищої освіти для визначення рівня цифрової компетентності педагогів, викладачів та науково-педагогічних працівників. Інструментом, використаним для цього дослідження, був опитувальник, створений в Google Form та адаптований під респондентів Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія», Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка та Львівського національного університету імені Івана Франка. Всього в опитуванні взяли участь 87 респондентів; серед яких жінок – 65 осіб, чоловіків – 22 особи; вік наймолодшого респондента – 26 років, найстаршого – 66 років; середній досвід викладання в освіті визначений, як 18 років. Питання містили закриті відповіді із множинним варіантом.

Сприйняття освітянами своєї цифрової компетентності було розглянуто відповідно до таких сфер: інформаційна грамотність; визначення рівня цифрового спілкування та співпраці; робота з цифровим контентом, безпека та захист інформації.

Сприйняття респондентами своєї цифрової компетентності в інформаційній грамотності розподілилась таким чином (рис. 1):

Згідно опитування, більшість респондентів вважають, що добре вміють обробляти, шукати і фільтрувати дані, інформацію та цифровий контент – 49% оцінили свій рівень як високий, і лише 11% – як низький; 58% викладачів зазначили свій рівень як середній в пошукових системах. Свою стратегію організації освітнього процесу має 80% викладачів (адже 48% оцінили свій рівень як середній, та 32% – як високий).

Для оцінювання рівня сприйняття викладачами своєї цифрової компетентності в рівні цифрового спілкування та співпраці було запропоновано відповісти на 4 закриті питання (рис. 2).

Варто відмітити, що 65% респондентів використовують ІКТ для навчання здобувачів на високому рівні та 30% на середньому рівні; майже всі викладачі знають як працювати у соціальних мережах (на високому рівні 55% та на середньому – 40%).

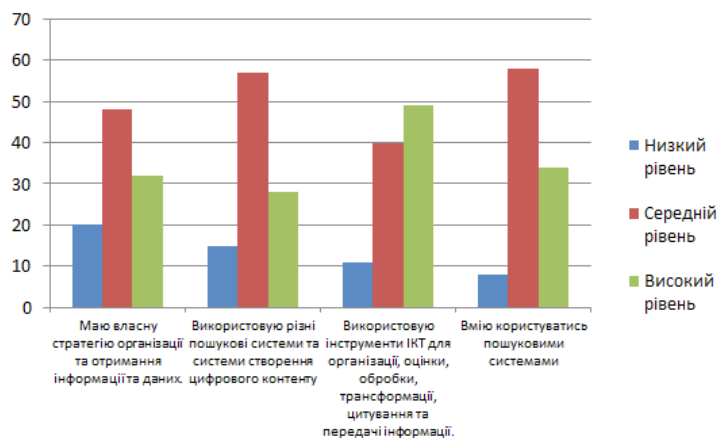

Рис. 1. Сприйняття респондентами своєї цифрової компетентності в інформаційній грамотності

Рис. 2. Сприйняття викладачами своєї цифрової компетентності в рівні цифрового спілкування та співпраці

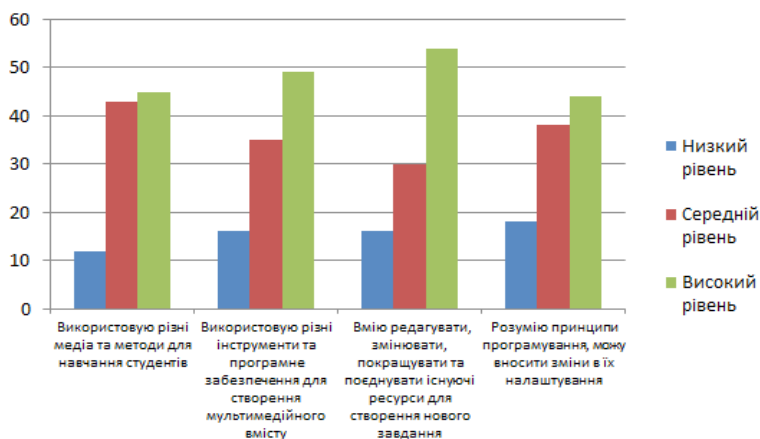

Рис. 3. Сприйняття викладачами своєї цифрової компетентності при роботі з цифровим контентом

Для оцінювання рівня сприйняття викладачами своєї цифрової компетентності при роботі з цифровим контентом, було запропоновано оцінити 4 питання за рівнями – низький, середній, високий (рис. 3).

Що стосується використання різних інструментів та програмного забезпечення, більшість викладачів відзначили свій рівень, як високий (48%); лише 12% респондентів не використовують медіа при викладанні. Переважна більшість викладачів вміє працювати з цифровими платформами та ресурсами, редагувати їх та поєднувати роботу між ними.

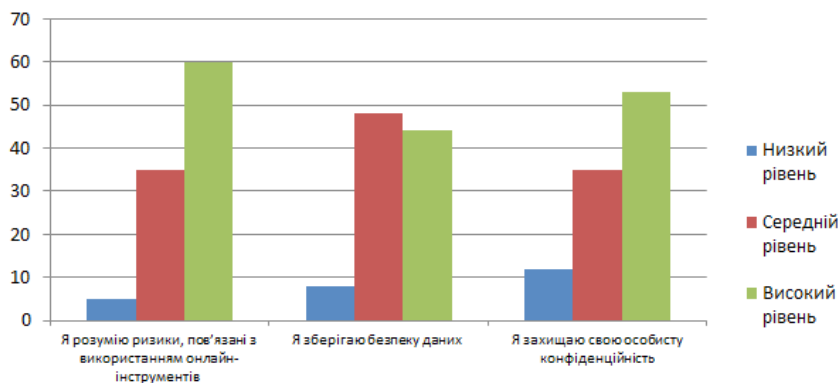

Рис. 4. Сприйняття викладачами своєї цифрової компетентності при захисті інформації цифрового середовища

Щодо безпечної роботи з цифровими пристроями, 60% респондентів оцінили свій рівень як «високий», та 35% як «середній»; лише 8% викладачів на низькому рівні оцінили вміння зберігати дані безпечно в цифровому середовищі. В цілому викладачі показали своє позитивне сприйняття в розділі безпеки цифрової компетентності.

Зміни в освітній парадигмі через прискорення процесу диджиталізації, вплив епідемії COVID-19, а також війни, розпочатої в лютому 2022 року Російською Федерацією показали, що цифрова компетентність є ключовою частиною здатності викладачів досягати професійної продуктивності, щоб відповідати вимогам суспільства та протистояти майбутнім викликам.

Висновки. Цифрові навички незамінні – для навчання, роботи та повсякденного життя. Економіка та суспільство, які швидко змінюються, ґрунтуються на технологіях, вимагають від кожного володіння цифровими навичками. Авторами в процесі дослідження встановлено, що важливість цифрової компетентності та впровадження засобів ІКТ в освітній процес визнають організації, установи та науковці. Таким чином, центральною опорою професійного розвитку викладачів закладів вищої та передвищої освіти є безперервне навчання, пошук розвитку педагогічних компетенцій у всіх її вимірах. Це великий виклик для викладачів у двадцять першому столітті: продовжувати навчатися та підвищувати постійно свої цифрові навички.

Використана література:

1. Bykov V. Yu., Leshchenko M. P. Digital Humanistic Pedagogy: Relevant Problems of Scientific Research in the Field of Using ICT in Education. *Information Technologies and Learning Tools*. 2016. Vol. 53, № 3. PP. 1–17.
2. European Commission. Key Competences for Lifelong Learning. 2019. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-231945798>
3. European Union. *Digital Education Action Plan*. 2020. URL: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en
4. Portillo J, Garay U, Tejada E, Bilbao N. Self-Perception of the Digital Competence of Educators during the COVID-19 Pandemic: A Cross-Analysis of Different Educational Stages. *Sustainability*. 2020. № 12.
5. Крутова А., Ставерська С. Цифрова грамотність як провідна компетентність майбутнього фахівця. Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. Харківський держ. ун-т харч. та торг. Х. : ХДУХТ. 2021. 252 с.
6. Цифрова компетентність. 2018. URL: <https://maubzp.com/tsyfrova-hramotnistabo-tyfrova>
7. Durán M., Gutiérrez I., Prendes M. P. Análisis conceptual de modelos de competencia digital del profesorado universitario. *RELATEC: Revista Latinoamericana de Tecnología*. 2016. 15(1), 97–114. Doi: 10.17398/1695

References:

1. Bykov V. Yu., Leshchenko M. P. (2016). Digital Humanistic Pedagogy: Relevant Problems of Scientific Research in the Field of Using ICT in Education. *Information Technologies and Learning Tools*. Vol. 53, № 3. P. 1–17.
2. European Commission. (2019). Key Competences for Lifelong Learning. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-231945798>
3. European Union. (2020). Digital Education Action Plan. URL: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en
4. Portillo J., Garay U., Tejada E., Bilbao N. (2020). Self-Perception of the Digital Competence of Educators during the COVID-19 Pandemic: A Cross-Analysis of Different Educational Stages. *Sustainability*. № 12.

5. Krutova A., Staverska S. (2021). Tsyfrova hramotnist yak providna kompetentnist maibutnoho fakhivtsia [Digital literacy as a leading competence of a future specialist] : materialy II Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Kharkivskiyi derzh. un-t kharch. ta torh. Kh. : KhDUKhT. 252 p. [in Ukrainian].
6. Tsyfrova kompetentnist. [Digital competence]. (2018) URL: <https://maubzp.com/tsyfrova-hramotnistabo-tsyfrova> [in Ukrainian].
7. Durán M., Gutiérrez I., Prendes M. P. (2016). Análisis conceptual de modelos de competencia digital del profesorado universitario. RELATEC: Revista Latinoamericana de Tecnología. 15(1), 97–114. doi:10.17398/1695.

Smyrnova I., Korniat V., Matsko V. Digital competence of the modern teacher: a challenge of today or lifelong learning

In the article, the authors describe the concept of digital competence and determine the level of digital competence of teachers using a survey. Based on the analysis of scientific sources, it is established that the totality of knowledge, skills, abilities and other factors of the use of digital, information and communication technologies are extremely important for the professional development of teachers. After all, the creation and dissemination of digital resources, management and organization of digital technologies in the educational process are a necessity in today's conditions. Globalization, structural changes in the labor market, and the rapid development of new technologies require teachers to develop and update their skills throughout their lives. The authors have established that digital competence involves the confident critical use of information and communication technologies in the educational process to create, process, and exchange information when communicating with students, and the central pillar of the professional development of teachers of higher and pre-university education institutions is continuous learning, the search for the development of pedagogical competencies in all its dimensions.

To determine the level of digital competencies, the authors conducted a survey in higher and post-secondary education institutions among teachers, lecturers, and research and teaching staff. The tool used for this study was a questionnaire created in Google Form and adapted to the respondents of the Danube Institute of the National University of Odesa Maritime Academy, Kremenchuk Makarenko Pedagogical College, and Ivan Franko National University of Lviv. A total of 87 respondents took part in the survey.

The survey results showed that the majority of respondents believe that they are good at processing, searching and filtering data, information and digital content; the vast majority of teachers are able to work with digital platforms and resources, edit them and combine work between them; in general, teachers showed their positive perception in the section of digital competence security.

Key words: digital competence, information and communication technologies, educational challenges, educational institutions, skills, survey.

УДК 378.046.4:372.7

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.91.47>

Стечкевич О. О.

**КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА
В УМОВАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ**

У статті висвітлена концепція формування цифрової компетентності педагога в умовах масових курсів та вимог неформальної освіти. Виявлено основні умови досягнення цілей, зокрема розробка базових засад цифровізації професійної освіти педагога на основі філософсько-методологічного та науково-теоретичного обґрунтування; побудова синергетичної системи і фрактальних моделей цифровізації змісту освіти педагога, розроблення комплексного навчально-методичного забезпечення тощо. Використання різних видів освіти дозволяє педагогу поєднувати традиційні курси підвищення кваліфікації в закладі післядипломної освіти (формальна освіта), курси, семінари та інші заходи від неурядових установ, позаяк це дасть змогу швидко здобути необхідні знання та навички (неформальна освіта) та самоосвіту (інформальна освіта), відповідно підвищивши особистий фаховий рівень. Концептуально важливими загальнонауковими підходами формування цифрової компетентності педагога є інтегративний, синергетичний, системний, андрагогічний, аксіологічний, компетентнісний, а основними принципами визначено такі як пріоритету людського чинника; комфортності освітнього середовища; цілісності; системності; відтворюваності; природовідповідності; адаптивності; варіативності; співробітництва; єдності всіх форм навчання і самоосвіти. Система формування цифрової компетентності педагога відноситься до м'яких систем, оскільки не вимагає строгого математичного обґрунтування і має здатність адаптуватися до зовнішніх умов, не реагуючи надто сильно на зміни, як більшість соціальних, зокрема педагогічних систем. Для м'яких систем важливим є не тільки її опис, але й урахування людського чинника. У побудові моделі використано дві провідні ідеї: фрактальності та полігонального моделювання. В умовах неформальної освіти навчальний процес вимагає спеціального підходу до змісту формування цифрової компетентності педагога, де компетентнісно-цифрові технології пріоритетною метою мають створення умов для розвитку особистості.

Ключові слова: компетентність, цифрова компетентність, педагог, система, формування, концепція, неформальна освіта.